

Direktiv för Sametingets verksamhetsplan 2027

För beslut av plenum

Bakgrund och syfte

Sametinget är både ett folkvalt parlament och en förvaltningsmyndighet med särskilt ansvar för samiska frågor. VP-direktivet anger den politiska inriktning som plenum fastställer för perioden och utgör den övergripande ramen för Sametingets strategiska arbete.

Plenum fastställer genom VP-direktivet den politiska inriktning som ska gälla för Sametingets verksamhet under perioden.

Direktivet

Plenum fastställer genom detta direktiv de huvudmål och delmål som anger den politiska inriktningen för Sametingets arbete. Huvudmålen uttrycker de övergripande samhällsförändringar och utvecklingsriktningar som plenum vill att Sametinget ska verka för under perioden. Delmålen förtydligar vilken inriktning som plenum önskar att Sametingets verksamhet ska ha under direktivets giltighet.

Principer för tolkning av målen

Principerna uttrycker de värderingar och politiska prioriteringar som plenum vill ska präglade Sametingets utveckling under VP-direktivperioden. De kompletterar huvud- och delmålen genom att tydliggöra vilka perspektiv och förhållningssätt som plenum vill ska ges särskild vikt i den fortsatta strategiska inriktningen inom myndigheten.

Principerna omfattar områden där Sametingets möjligheter att påverka varierar. Vissa frågor ligger inom myndighetens egen rådgivning, medan andra kräver samverkan eller politiskt påverkansarbete gentemot externa aktörer. Därför uttrycks principerna på en övergripande nivå.

Huvudmål och delmål och principer för 2027

1: Självbestämmande utifrån samiska värderingar

Syfte: Att stärka det samiska folkets inflytande över frågor som rör språk, kultur, samhällsutveckling och livsvillkor, i enlighet med urfolksrätt och folkrättsliga grundläggande principer.

Förväntad långsiktig effekt: Samiska behov och rättigheter får ett tydligare genomslag i nationella, nordiska och internationella beslutsprocesser, och Sametinget verkar som en stark och legitim företrädare för det samiska folket.

Delmål:

- a. Stark politisk och samhällelig representation, regional, nationellt och internationellt
- b. Inflytande i ekonomiska, sociala, kulturella beslutsprocesser, nationellt och internationellt
- c. Urfolksrätten respekteras och implementeras

Principer mål 1:

Självbestämmande är ett grundläggande politiskt mål för det samiska folket och ska vila på samiska värderingar, kulturyttringar och den samiska värdegrunden. De följande principerna uttrycker plenums viljeinriktning för VP-direktivperioden inom området självbestämmande, och anger vilka perspektiv som ska ges särskild tyngd i den strategiska inriktningen.

- Självbestämmande är en rättighet för det samiska folket som utgår från samiska värderingar och kulturyttringar.
- Självbestämmande är en princip som ska genomsyra allt politiskt arbete och all utveckling i Sápmi och vilar på vår rätt som urfolk att själva fatta beslut i frågor som rör oss.
- Ett starkt samiskt samhälle behöver en tydlig och samlande röst, och Sametinget utgör en demokratisk plattform för samiskt självstyre.
- Ett livskraftigt samiskt samhälle, med starka institutioner och organisationer, är en viktig förutsättning för att samer ska kunna utöva sitt självbestämmande.
- Relationen mellan staten och det samiska folket ska präglas av konsultationsrätt och principen om fritt, informerat förhandssamtycke (FPIC).
- Att förverkliga samiskt självbestämmande kräver långsiktiga strukturer för inflytande, institutionell utveckling och rättsliga reformer.

2: Ett rikt kulturliv och skyddat kulturarv

Syfte: Att främja ett långsiktigt skydd och en fortsatt utveckling av samiskt kulturarv, traditionell kunskap och samtida kulturuttryck.

Förväntad långsiktig effekt: Samiska kulturinstitutioner och kulturutövare har stabila och hållbara förutsättningar, och det samiska kulturarvet är skyddat, synliggjort och överfört mellan generationer.

Delmål:

- a. Starka (stödja) samiska kulturinstitutioner och organisationer
- b. Återförande av kvarlevor, föremål och arkivsamlingar
- c. Stärkt rättsligt skydd av det immateriella kulturarvet och kulturmiljöer

Principer mål 2:

Samisk kultur är både samtida och traditionell och utgör en grund för identitet, gemenskap och kontinuitet i Sápmi. De följande principerna uttrycker plenums viljeinriktning för VP-direktivperioden och anger vilka värden som ska ges särskild tyngd i den strategiska inriktningen.

- Samisk kultur är en grund för samisk identitet som bär språk, berättelser och uttryck som håller Sápmi levande.
- Kulturell egenmakt ska värnas så att samer själva kan definiera, utöva och förvalta sin kultur.

- Samiska kultur- och utbildningsinstitutioner, kulturutövare och kulturmiljöer behöver långsiktiga och stabila förutsättningar för att utvecklas över tid.
- Samiska kulturmiljöer, kulturarv och immateriella uttryck ska skyddas och ges en central plats i samhällsplanering och kulturpolitik.
- Överföring av árbediehtu och kulturell kunskap mellan generationer är avgörande för kulturens kontinuitet och ska ges särskilt stöd.
- Kulturen behöver vara synlig och tillgänglig i vardag, utbildning, medier och offentlig miljö, då detta stärker identitet och gemenskap.

3: Hållbart samiskt samhälle med bärkraftiga näringar och en livskraftig rensköttsel

Syfte: Att främja ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbara samiska näringar och stärka renskötselföretagen som en bärande kultur- och livsmiljöbärare genom insatser inom Sametingets mandat och i samverkan med berörda aktörer.

Förväntad långsiktig effekt: Rensköttsel och övriga samiska näringar ges stärkt förmåga att möta klimatförändringar, exploatering och andra yttre påfrestningar och kan utvecklas över tid.

Delmål:

- a. Utvecklade stödformer riktade till företagen inom samiska näringar och bättre anpassade stödformer för renskötselföretagen
- b. Inflytande i samhällsplanering och regional utveckling där samiska näringars behov beaktas vid nyttjande av mark och vatten
- c. Förluster p.g.a rovdjur är från 5 % och maximalt 10 %, samt skadorna ersätts med verklig kostnad
- d. Utvecklade stödformer för klimatanpassning

Principer mål 3:

Ett hållbart samiskt samhälle bygger på en långsiktig balans mellan natur, kultur och näringar, där mark, vatten och livsmiljöer förvaltas med respekt för urfolksrätten och samiska värderingar. Principerna nedan uttrycker plenums viljeinriktning för VP-direktivperioden inom området, och anger vilka perspektiv som ska ges särskild vikt i den övergripande strategiska inriktningen.

- Ett hållbart Sápmi förutsätter att mark och vatten nyttjas i balans med naturens bärkraft och utan att den samiska kulturen utarmas.
- Renskötselföretagen är en viktig grund för det samiska samhället genom att vara en urfolksnäring som bär språk, kultur, sedvana och identitet, och den är central för att Sápmi ska vara livskraftig och hållbart.
- Klimatförändringar, exploatering och fragmentering av landskapet hotar renskötselföretagens förutsättningar och kräver att staten tar ansvar för att skydda marker, ekosystem och biologisk mångfald.
- Ett hållbart nyttjande av naturresurserna är en förutsättning för att samiska näringar ska kunna bestå och utvecklas, och för att samisk kultur och livsmiljö ska kunna upprätthållas.
- Samiska näringar, inklusive duodji, behöver långsiktiga och rättvisa villkor som möjliggör ekonomisk trygghet och utveckling.

- Renskötselns rättigheter och behov ska respekteras i all samhällsplanering, och aktiviteter som rör markanvändning ska utgå från samiska rättigheter, urfolkskunskap och ett sammanhållet landskap.
- Beslut, lagstiftning och förvaltning som berör samiska frågor bör utformas med samiskt inflytande och i enlighet med konsultationsordningen, med hänsyn till sedvanor, ekosystem och de klimatförändringar som påverkar samiska livsmiljöer.

4: De samiska språken är levande och välmående språk som används, värdesätts och skyddas i samhället

Syfte: Att främja de samiska språkens användning, status och överföring genom långsiktig och strukturell språkutveckling inom Sametingets mandat och i samverkan med berörda aktörer.

Förväntad långsiktig effekt: Samiska språk får stärkt närvaro i fler domäner, språkmiljöer och språkbärare ges bättre stöd, och antalet talare ska öka på lång sikt.

Delmål:

- a. Fler samiska barn får tillgång till samiska i förskola och skola
- b. Samiska språken syns och hörs i samhället
- c. Strukturer för samiskt språkarbete (flera språkdomäner, arenor m.m)
- d. Ökad omfattning av utbildning
- e. Samisk språklag

Principer mål 4:

Språken och kulturen utgör grunden för den samiska identiteten och kontinuiteten i Sápmi. Principerna nedan uttrycker plenums viljeinriktning för VP-direktivperioden och anger vilka värden som ska ges särskild tyngd i den övergripande strategiska inriktningen.

- De samiska språken är grunder för samisk identitet och ett uttryck för relationen till naturen och till varandra.
- Språket är en central bärare av árbediehtu och en viktig del i den kulturella kontinuitet som för kunskap vidare mellan generationer.
- Samiska språk behöver användas och synliggöras i fler delar av samhället för att stärka deras ställning och långsiktiga överlevnad.
- Samisk kultur och kulturella uttryck ska ges utrymme, resurser och erkännande för att samer själva ska kunna definiera, utöva och förvalta sin kultur.
- Samiska kulturinstitutioner, språkbärare och kulturutövare behöver stabila och långsiktiga villkor för att bygga framtid, inte bara projekt.
- Möten med samiska språk och kultur i vardag och utbildning stärker samisk identitet, tillhörighet och välmående.

5: Ett inkluderande socialt hållbart, tryggt och välmående Sápmi

Syfte: Att främja samers hälsa, trygghet, delaktighet och sociala välmående genom samordning, kunskapsutveckling och behovsanpassade insatser inom Sametingets mandat och i samverkan med berörda aktörer.

Förväntad långsiktig effekt: Samiska individers tillgång till hälsofrämjande, stödjande och kulturellt anpassade insatser förbättras över tid, och samhällsutvecklingen i Sápmi präglas av ökad jämlikhet, trygghet och inkludering.

Delmål:

- a. Etablerat nationell center för samisk hälsa
- b. Tillgång till utbildning, vård- och stödinsatser för samer möter behoven
- c. Hälsa- och sjukvården samt socialtjänsten har kompetens att möta behovet av anpassade
- d. Jämställdhets- och HBTQIA+ perspektiv är en naturlig och integrerad del i Sametingets verksamhet
- e. Levande samisk idrottsverksamhet som når ut i det samiska samhället

Principer mål 5:

Ett tryggt och socialt hållbart Sápmi förutsätter att samer kan leva i säkerhet, ha tillgång till kultur- och språkanpassad vård och möta respekt och förståelse i samhällets institutioner. Principerna nedan uttrycker plenums viljeinriktning för VP-direktivperioden inom detta område.

- Ett tryggt Sápmi kräver att samer har inflytande över frågor som rör samisk säkerhet, beredskap och försörjning.
- Samisk kunskap, markanvändning och lokala nätverk är en resurs för hela samhällets beredskap och ska respekteras i planering och beslutsfattande.
- Samisk hälsa ska bygga på kulturell trygghet, språkanpassat stöd och respekt för samiska livsvillkor.
- Vården och det sociala skyddsnätet ska ha samisk kunskap och kulturkompetens för att motverka ohälsa, diskriminering och otrygghet.
- Särskilt utsatta grupper, inklusive HBTQIA+-personer, ska ges trygga och kulturanpassade stödstrukturer.
- Samiskt förebyggande arbete mot psykisk ohälsa ska prioriteras och utgå från samiska perspektiv.
- Samisk mat, fysisk aktivitet och gemenskap är centrala delar av samiskt välmående och ska värnas och stärkas.
- Arbetet mot rasism, diskriminering och koloniala strukturer ska stärkas i samarbete med samiska och statliga aktörer.

6: Sametinget har högt förtroende

Syfte: Att med tydlig intern styrning och kontroll säkerställa att Sametingets förvaltningsuppgifter hanteras med rättssäkerhet, transparens och respekt för urfolksrätten

Förväntad långsiktig effekt: Sametinget kännetecknas av trovärdighet, kompetens och tillgänglighet, med stabila och ändamålsenliga organisatoriska strukturer.

Delmål:

- a. En stark intern samordning mellan politik och förvaltning.
- b. Etablerade former för öppenhet och dialog med samiska civilsamhället
- c. Utvecklad och framtidssäkrad digital miljö
- d. Sametinget är en attraktiv och hållbar samisk arbetsplats
- e. En tillgänglig och synlig myndighet med god service

Principer mål 6:

Sametingets roll som expertmyndighet vilar på urfolkskunskap, institutionell kapacitet och ett helhetsperspektiv på samiskt samhällsliv. Principerna nedan uttrycker plenums viljeinriktning för VP-direktivperioden och anger de värden som ska stärka Sametingets legitimitet, kunskapsroll och trovärdighet.

- Sametinget ska vara en stark och handlingskraftig aktör med tydlig struktur, långsiktig planering och tillräckliga resurser.
- Sametinget ska förvalta och använda både urfolkskunskap och vetenskaplig kunskap i arbetet med hållbarhet, livsmiljö och samiska rättigheter.
- Sametinget ska stärka sin analysförmåga och omvärldsbevakning för att agera proaktivt och trovärdigt.
- Sametinget ska synliggöra samiska perspektiv för myndigheter, regeringen och internationella aktörer genom kunskapsspridning och rådgivning.
- Sametinget ska vara en tydlig och tillförlitlig röst i frågor om mark, vatten, kultur och näringar och verka för att urfolksrätt och samisk livsmiljösyn får genomslag i planering och lagstiftning.
- Sametinget ska ha tillräckliga resurser, kompetens och fungerande arbetsformer för att säkerställa rättssäker och professionell förvaltning.
- Sametinget ska präglas av öppenhet, transparens och rättssäkerhet i sin verksamhet.
- Sametinget ska inkludera samisk ungdomspolitik

Riktlinjer för verksamhetsplanens utformning

Styrelsen ska vid framtagandet av verksamhetsplanen utgå från följande riktlinjer.

1. Resultat- och målorientering

Verksamhetsplanen ska tydligt utgå från de huvudmål, delmål och principer som plenum fastställt och omsätta dessa till styrelsens prioriteringar, styr signaler och strategiska indikatorer.

Verksamhetsplanen ska bygga på en sammanhållen målstruktur som möjliggör uppföljning av resultat, utveckling och långsiktiga effekter.

2. Värdegrund

Planeringen ska säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med Sametingets värdegrund och god förvaltningskultur.

3. Tydlig ansvarsfördelning och styrkedja

Verksamhetsplanen ska utformas så att ansvarsfördelningen mellan plenum, styrelsen och myndighetschefen upprätthålls.

- Plenum fastställer mål, delmål och prioriterade områden.
- Styrelsen anger strategisk inriktning genom prioriteringar, styr signaler och strategiska indikatorer.
- Kanslichefen ansvarar för den operativa planeringen och genomförandet.

4. Intern styrning och kontroll

Verksamhetsplanen ska säkerställa att myndighetens interna styrning och kontroll är tydlig, systematisk och ändamålsenlig, baserad på riskbedömningar.

5. Uppföljningsbarhet, mätbarhet och redovisning

Verksamhetsplanen ska utformas så att plenums delmål samt styrelsens prioriteringar och insatser kan följas upp, bedömas och redovisas på ett strukturerat och transparent sätt.

Verksamhetsplanen ska därför innehålla tydliga strategiska indikatorer, bedömningsgrunder eller andra relevanta mått som möjliggör uppföljning av utveckling och resultat löpande under året samt i årsredovisningen.

Uppföljningen ska omfatta:

- en redovisning av hur VP-direktivet har omsatts i styrelsens praktiska arbete
- en sammanfattande bedömning i samband med årsredovisningen där styrelsen redovisar utfallet av plenums delmål samt utvecklingen inom styrelsens prioriteringar, styrsignaler och strategiska indikatorer, inklusive eventuella kompletteringar efter inkommet regleringsbrev.

6. Utveckling och lärande

Planeringen ska ta till vara erfarenheter från föregående år, lärdomar från uppföljning och extern granskning samt bidra till att utveckla Sametingets processer, metoder och arbetssätt.

7. Samordning med nationella och internationella åtaganden

Verksamhetsplanen ska säkerställa att Sametingets lagstadgade ansvar, nationella mål och relevanta internationella urfolksrättsliga åtaganden beaktas och integreras.

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft omedelbart efter beslut av plenum och gäller för arbetet med verksamhetsplan 2027.